

Digitalnikano lilvarnipe

Auktorja: Danijela Birt Katić, Jadranka Brkić Vejmelka, Ines Cvitković Kalanjoš

O digitalnikano lilvarnipe butvar gindinel pe sar jekh katar e majbare phirnipa ano 21 šelberšipe. Ano konteksto e sikljovipaskoro, vov kerel thaj barjovipe e kreativnipaskoro, savesa mangel pe te ovel barvalkerdo e siklanakoro proceso thaj te ovel lokhjardo o leipe thaj o buvljaripe e sikleskere džanipaskoro. Na trubul te ovel gindime sar džipheripe vašo proceso e sikljovipaskoro, savo so kerel pe ko dživdo, thaj nanaj averipe e xramome lafeske. O digitalnikano lilvarnipe trubul te ovel putaripe thaj šajdinkeripe e angažirime butjasa e sikavneskiri thaj e siklengiri kana sit haj avrial e siklanakere procesostar. Numaj o džanipe vašo labaripe e digitalnikane xalatengoro, o digitalnikano lilvarnipe haćarel thaj džanipe thaj sigurnipe ko alusaripe e "ćaćutne" xaletengoro. O Kerdipe e sigurnikane trujalipaskoro ano digitalnikano konteksto si vareso so e sikavne šaj te keren e siklengje so si ko sikljovipaskoro proceso, sar thaj o labaripe avrial e siklanatar.

Soske kerel pe lav?

Vašo šird ko labaripe e digitalnikane xaletengo dasa rekomendacia te drabaren o koncepto vašo digitalnikano lilvarnipe. O koncepto si xramome ko asavko ćhand te phandel pe maškar peste e aver konceptonca save so si bare džanlipastar vašo haćaripe e digitalnikane lilvarnipasa, numaj thaj ko ćhand te del tumen idee vašo kodova sar o digitalnikano lilvarnipe si ulavdo katar o mediakoro lilvarnipe thaj aver sinonimia. Savaxt trubul te das tumen ko liparipe kaj o digitalnikano lilvarnipe phandel thaj o pendžaripe e softverikane phirnipangiri sar thaj e „kovle“ phirnipa vašo kadava sar labarel pe i saikerin ko interneto ko sigurnikano ćhand.

Zumavkeren

O digitalnikano lilvarnipe na džanjarel sade resipe ke mediengere saikerina save so ikalen pe, pobuter si bare džanlipastar so vov leljarel ko kabilipe e analizakoro, evaluaciakoro, kreiripaskoro e saikerinengoro. Jekhajekh kadalesa, ka das baxani ko sikavipe e temengoro ke digitalnikane lilvarnipaske ane peskere subjektia. Ano hrvatikano konteksto, misaleske, o mediakoro lilvarnipe preperel e subjektoske hrvatski jezik, ama si limitirime ke sade nekobor sahatia ko thavdipe e beršeskoro, šajutno si thaj ane aver kontekstia te ovel asavke politike ko sikavdipe e komparirime formengoro e lilvarnipaskoro.

Misal 1

Drabaren o koncepto e digitalnikane lilvarnipaskoro ko digitclue.net. Gindinen jekhe manuše savi so nanaj minsali so si digitalnikano bililvarnipe. Premal o materialo savo so drabarden xramonen xarne instrukcie labarindoj Word, Power Point vaj xaleto vašo kolaboracia (Google Docs, MS Teams) kadale manušeske te šaj te arakhel peskere personalnikane evidente ano online trujaline.

1. Gindinena kaj sien digitalnikane lilvarno? Xramon pandž phirnipa save so ka kerel tut digitalnikane lilvarno manuš
2. Vakeren vašo etikane pućipa so si phandle e ulavipasa thaj e ikaldipasa e informaciengoro vašo aver manuša ko interneto.

Misal 2

Roden katar e sikle te vakeren thaj xarneste te definirinen e tipoja katar o lilvarnipe savenca si pendžarde. Zumaven tumen te keren komparacia e digitalnikane lilvarnipasa. Vakeren vašo pašipa thaj

e ververipa maškar e terminirime tipoja e lilvarnipaskere thaj o digitalnikano lilvarnipe. Džipherde keren praktikano misal e siklenca.

Zumaven tumen jekhethane te arakhen e informacie vaši terminirime tema dende dumesa ko internetikano dikhljaripe, a pala kadava keren kadava labarindoj e hangoja save so isi tumen ani školakiri biblioteka.

Keren komparacia e evidentonge save so khedinden.

-Vakeren e siklenca vašo kadava save hangondar ko internet rodona informacie. Te den disave misala. Thaj adava pale keren e hangonca katar i biblioteka. Vakeren lenca vaše pharipa save so isi len kodoleste. Te ulo len sukceso ano sakova te len konkretikane irame lava?

Labaren vaj na soldujendar i komparacia thaj keren kontrolipe e informacienge save so kheden.

Ulaven e siklen ane paria. Roden lendar te rodljaren e informacie vašo kadava so si digitalnikano lilvarnipe. Jekh ka rodel labarindoj o Google/Yahoo, a aver ka šaj te labarel o specifikano rodljaripe ko bidikhlo web (arkasa katar InfoMine, WolframAlpha). Keren komparacia ke dende reyultatia. Akaja praktika šaj te ovel nevljardi nekobor fare ververikane pučipanca. Pučen e siklen isi vaj na ververipe maškar o Googlea thaj InfoMine / WolframAlpha thaj mukhen von te pendžaren len.

Misal 2a

Keren lafi e siklenca vašo internetikano rodljaripe savo so majbuter roden. Kote thaj sar labaren les, pučen len vaše informacie save so arakhen si vaj na sa korektikane informacie, dikhen vaj na e informacie save so si kadale thanende thaj ko savo čhand keren kadava. Gindinen kaj te mangel te aven dži e informacie ka šaj sigeder te rodljaren ko interneto? Si vaj na e informacie ane pustika korektikane? Si vaj na e informacie saven len katar i televizija korektikane? Šaj vaj na te dikhen savo hango e informaciengoro si lenge majkorektikano thaj soske?

Džanen vaj na džanen save sa servisia isi e Google, džanen vaj na so si Gmail, Google maps, Google Earth, Google translatoro, Google meet thaj av. Labarde vaj na numaj jekh lendar?

Te pendžara amen e Google translatorosa. Si vaj na i translacia savi so avel athar korektikani? Alusaren jekh lafjori thaj keren lake translacia katar i anglikani čhib ki tumari čhib. Keren komparacia ke lele translacie thaj gindinen soske avel dži e terminirime bikorektipa ani translacia. Ani savi čhib dikhen pe majbut e bikorektipa? Prezenterinen thaj keren komparacia ke rezultatia andre ani grupa thaj gindinen kana, ani savi mera thaj ki savi čhib majbut šaj te dajandina amen ko Google Translate. Kana keren i lista thaj o ulavdipe e informaciengoro, labaren o netvorkoskoro panelo ano Padlet.

Misal 3

Keren buti e siklenca ki tema e klidarde lavenca, zumaven tumen te vakeren lenge kaj si o rodljaripe e informaciengoro ko web ane varesave čipote limitirime te dikhljam kaj na "alusardam" o klidardo lav. Thaj kaj varesavo var ko putardo thanipe e internetesko o alusaripe e klidarde lavesko šaj te anel dži saikerin savo so si parcialnikano thaj xoxavno. Roden lendar te xramonen pandž klidarde lava vašo sakova koncepto ki rigori digitlclue.net (inkluzia, digitalnikani kultura, digitalnikano lilvarnipe, digitalnikani transformacia, digitalnikano čučipe ano beršipa, digitalnikano čučipa, digitalnikano lingano čučipa, digitalni queer čučipa, digitalno mothovkeripe, digitalnikano kerdipe e sundaleskoro, kibernetika, digitalizacia). Dende dumesa katar o digitalnikano xaleto WordSift keren „badaloro e lavengoro ko temelo e labaripaskoro ko lav“. Kerdo si dizajno sar interaktivnikano bablo saveste e lava

si kerde ane mini-digitalnikane baze e evidentengo save so ikeren an peste informacie vašo kadava sar labaren pe varesave lava. Phandlo si e lavesa web tezaurus. <https://wordsift.org/>

Vaker kolegoske

E misala save so ka keren butikerindoj tumare studentenca šaj te ulaven pe e kolegonca ano tumaro kolektivo, numaj thaj ka mangas te das bahani te ulaven len ko Digital Inclusion Map na web stranici DigitClue. D.I. Karta si karta e sundaleskiri, šaj te keren la ke personalnikane proektia, materialia, idee thaj te mukhen e komentaria vašo digitalnikano lilvarnipe ani tumari phuv.

Gindipe dureder

Akava kotor si gindime te legarel tumen jekh phird angle, jekhethane tumare siklenca te gindinen ko sa avrial e pervazeskoro save anel o konteksto saveste dživdinen thaj keren buti.

- Zumaven tumen te gidninen jekhe manuše savo so dživdindas ano 19 š. šaj leske te vakeren so si digitalnikano lilvarnipe? Šaj te den tumen godi ke lava save so si phandle e digitalnikane lilvarnipasa.
- Gindine vašo digitalnikano lilvarnipe katar i perspektiva e korore manušeskoro thaj so leske šaj te ovel o digitalnikano lilvarnipe.